

"Życie literackie w Radomiu"
w latach 1815- 1968

Na przestrzeni dziejów Radom nigdy nie był wybitnym ośrodkiem życia kulturalnego, w pełnym tego słowa znaczeniu. Szczególnie daje się to sprawdzić w odniesieniu do życia literackiego. Kilka bardziej znanych postaci było związanych z Radomiem, bądź poprzez urodzenie, pobieranie nauki, czy jakiś okres czynnej działalności, ale to jest niewiele. Jak prawie w każdym środowisku były jednostki mało znane, obecnie niekiedy już zupełnie zapomniane.

Niniejsze opracowanie ma celu raczej zasygnalizowanie przejawów życia literackiego na terenie Radomia, bo w wielu wypadkach niewielkie tylko wzmianki o niektórych literatach nie pozwalają na szersze potraktowanie tematu.

Na uwagę zasługuje postać Franciszka Ksawerego Dmochowskiego ur. w 1762 r., który w Radomiu w latach 1783-1788 był początkowo nauczycielem języka polskiego i łacińskiego, następnie wykładał ^{w kolegium} prawo i wymowę. W okresie radomskim ogłosił drukiem poemat "Sztuka rymotwórcza" wg Boileau. ^{Buato} Książka miała kilka wydań i przez współczesnych uważana była za jeden z najznakomitszych utworów literatury polskiej. Dmochowski znany był jako tłumacz "Illiady", a także jako współpracownik Kołłątaja, brał czynny udział w życiu politycznym narodu.

Syn jego, Franciszek Salezy Dmochowski, wydawca, publicysta, krytyk literacki, powieściopisarz i tłumacz był przez pewien czas związany z Radomiem. Posiadał tu filię swojej księgarni w Warszawie. Źródła nie podają dokładnej daty, księgarnia Dmochowskiego w Radomiu prosperowała przez nieustalony okres czasu w latach 1830- 1856.

Profesorem Franciszka Salezego Dmochowskiego był Ludwik Osiński

znakomity poeta, tłumacz i mówca, po teściu Wojciechu Bogusławskim późniejszy dyrektor teatru. Osiński ukończył szkoły Pijarów w Radomiu.

W latach 1814-1816 prezydentem m. Radomia był ur. w 1781 r.

Józef Franciszek Królikowski, późniejszy teoretyk, popularyzator literatury, tłumacz powieści Bronikowskiego "Mysia wieża" i opowiadań. Działalność literacką rozwinął po r. 1820, kiedy to został nauczycielem literatury polskiej w Poznaniu.

Zapomnianą już postacią jest Szymon Zajączkowski, skromny archiwista gubernialny, autor zbioru "Trzy setki bajek z oddziałem przypowieści i powiastek". Książka była wydana trzykrotnie w 1841 r., 1849 i 1867 w Bochni i w Radomiu/ w 1849 r. wydanie radomskie/. Żył lat 55, spoczywa na cmentarzu w Radomiu "Życzliwi Wielbicieli uczcili go skromnym pomnikiem, a potomni zupełnie o nim zapomnieli". 1/

W latach 1842- 1898 żył Bogumił Aspis poeta poromantyczny. Przez pewien czas przebywał w Radomiu, pełnił tu funkcję nauczyciela gimnazjum rządowego, później uczył w Kielcach i Warszawie. "Eklektyczny egigon poromantyczny, wyróżniający się polotem wybuchowego liryzmu i skłonnością do filozoficznych refleksji, ale przy ograniczonej oryginalności twórczej i o przeciętnej zdolności obrazowania". 2/

Czesław Sławomir Stecki ur. się w 1858 r., zm. w 1886 r. w Kozienicach. Początkowo kształcił się w Radomiu. Szybko postępująca choroba nie pozwoliła mu poświęcić się zawodowi aktora /występował w Poznaniu/, dlatego poświęcił się literaturze: prozie i poezji, był autorem utworów gramatycznych m.in. nie wydanej za życia tragedii w pięciu aktach "Królowa Halikarnasu". Przez pewien okres czasu był stałym współpracownikiem "Gazety Radomskiej" zamieszczając w niej swoje utwory.

Uczniem radomskiego gimnazjum był Władysław Bukowiński- pseudonim "Selim", poeta, krytyk literacki ur. w Świąticy w pow. sandomierskim 4. lutego 1871 r. zm. 17. VI. 1927 r.

Na terenie szkół radomskich prowadził kółka samokształceniowe, redagował tygodnik szkolny "Ul", a potem "Ziarno" oraz zamieszczał swoje wiersze w prasie radomskiej.

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. W 1905 r. brał żywy udział w akcji strajku szkolnego. W latach 1908-17 wykładał literaturę polską w Wolnej Wszechnicy w Warszawie. Ogłaszał recenzje teatralne, artykuły literackie i poezje. Wydał studium krytyczne "Poeta melodii głębin i poetka idei" /o Asnyku i Konopnickiej/ oraz poezje "Z marzeń i życia", "Nowy zeszyt", "Na greckiej fali", "Echa", "Na przełomie".

Głównym dziełem jego życia był miesięcznik literacko-artystyczny "Sfinks" /lata 1908-1913/, którego był redaktorem i wydawcą.

Chociaż zamieszkały ze względów zawodowych w Warszawie, Bukowiński pozostał zawsze wierny ziemi kieleckiej. Nabył on mały kawałek ziemi w sandomierskim, na którym spędzał wszystkie wolne chwile pomiędzy pracą w stolicy i częstymi podróżami zagranicznymi.

Eugeniusz Skrodzki pseudonim "Wielisław" ur. się w 1821 r., kilkadziesiąt lat mieszkał w Radomiu, gdzie zm. w 1896 r.

Był autorem ciekawych wspomnień, poczytnych gawęd i barwnych opowiadań drukowanych wyłącznie na łamach wielu czasopism ilustrowanych i dzienników m.in. w "Gazecie Radomskiej". W 1962 r.

Państwowy Instytut Wydawniczy wydał "Wieczory piątkowe i inne gawędy" zawierające bogaty materiał do historii kultury polskiej XIX w. Wielisław należy do rzędu pisarzy zapomnianych, dotychczas, prócz ww wydania ukazał się w Chicago w r. 1882 tomik "Wyprawa po złote runo".

W latach 1888- 1894 przebywał w Radomiu Karol Hoffman ur. 1855, zm. 1937 r. - literat, aktor, dziennikarz, działacz społeczny, organizator amatorskiego ruchu teatralnego, propagator i popularyzator krajoznawstwa. W 1889 r. w Radomiu Hoffman został redaktorem "Dziennika Gubernialnego" - sekretarzem redakcji

mianowany w lipcu 1890 r., prowadził tu także w 1893 r. własną księgarnię oraz założył w 1889 r. pierwszą bezpłatną czytelnię. Tu w Radomiu wstąpił w związek małżeński w r.1891.

W Radomiu Hoffman podejmował próby artystyczne w różnych rodzajach i gatunkach literackich. Był dramaturgiem, dziennikarzem, poetą. Twórczość literacka okresu radomskiego obejmuje 22 wiersze, napisane i drukowane w Radomiu/ w "Gazecie Radomskiej" w latach 1888- 1893/ 1899/;adaptacje i utwory sceniczne "Bracia Karamazowowie" /1890 /, "U ognia" /1889 r./, zbiór nowel i obrazków "Zwiedle kwiaty"/1892/, "Listy ex-aktora do ex-aktora"/1891 r./, antologię utworów przeznaczonych dla sceny amatorskiej "Buket dramatyczny"/1889 r./ oraz jednoaktówkę "Na Gwiazdkę" wydawnictwo okolicznościowe, które obejmowało szereg utworów Hoffmana i Ludwika Górskiego, o większej wartości literackiej. /1889 r./.

Tylko niewielki wycinek jego twórczości poetyckiej dotyczący okresu radomskiego, dowodzi jak szeroki wachlarz zagadnień społecznych interesował Hoffmana. Poezja Hoffmana w nieposzeźniej mierze związana jest z ziemią ojczystą, z rodzimym krajobrazem. Wyrazem tego związku jest utwór pt. "Radom". Sławi poeta to miasto, w którym przez 6 lat przypadało mu mieszkać. Dumny jest z historycznej przeszłości Radomia oraz jego rozwoju:

"Na dróg okolnych torze
Rozsiadł się gród wiekowy,
W zaraniu dziejów porze
Wspominam cniei słowy.
Na wiece don śpieszono
Zdaleka oraz zbliska
Ztąd się wywodzi pono
Źródło- Rad-dom- nazwiska.

.....

Prastare padły bory,

Została družka wieczna,
Szemrząca w takt niespory,
Rzeczulka senna- Mleczna

,.....

Zrzuciwszy pleśń wiekową,
Gród dźwigał się z ruiny,
Dziś pięknie tu i zdrowo
Idee kwitną, czyny.

,.....

Kolei szybkie tętna:

Gród nowy w krąg się wplata.

O, era to pamiętna!

Nowemi idąc szlaki.

Przemysł się rdzenny budzi.

W nim handlu wzrost jednaki,

Dobrobyt biednych ludzi.

I rzemiosł prowodyrzy,

Wpatrzeni w blasków tęczę

Do nauk dążą chyżej.

Zastępy sił młodzieńcze.

Miast orgij i pijatyk

Ci pracownicy dzielni

Oświaty zdrowej wiatyk

Wciąż biorą w swej "czytelni".

Gdy spędzić wolną chwilę

Na łonie chcesz przyrody,

to wdzięczy się tu mile:

Masz w mieście dwa ogrody". 3/

patrz → Stanisław Sulima Przyborowski ur. się w Kielcach, początkowo
do szkół uczęszczał w mieście rodzinnym, a następnie w Radomiu.

↓
W latach 1883 i następnych pracował w "Echu", "Kurierze Warszaw-

Przeborowski Adam (PSB t. 29/1 tab

kim", "Wędrowcu" i wielu innych pismach. Zm. w Radomiu w 1889 r.

W r. 1894 r. na łamach "Gazety Radomskiej" ogłaszał swoje fraszki Józef Waśniewski.

W tym samym roku "Gazeta Radomska" zamieściła wiadomości o radomianinie Romanie Wiślickim, którego jednoaktówka "Na gorącym uczynku" była wystawiona w warszawskim Belle-vue^{Belvi}. Był on również autorem dowcipnej krotkowieli "Recepta" wydrukowanej na łamach "Gazety Radomskiej".

Na szczególną uwagę zasługuje postać Walerego Przyborowskiego ur. w 1845 r. w Domaszewicach pod Kielcami. Nauki gimnazjalne pobierał w Kielcach i Radomiu. Brał udział w powstaniu styczniowym. Był współpracownikiem "Wieku", "Gazety Warszawskiej" oraz redaktorem "Chwili". W 1903 r. /osiadł w Radomiu^{4/} był profesorem języka polskiego i historii w Szkole Handlowej w Radomiu.

Pobudzał w uczniach zamiłowanie do dziejów ojczystych, prostując mylne wiadomości podane w podręczniku "Iłowajskawo". Uczył, jak podchodzić krytycznie do zagągnięć historycznych z uwzględnieniem epoki. W literaturze polskiej zapoznawał młodzież z twórczością Mickiewicza, Słowackiego, Norwida i innych, w których program szkolny milczał. Przyborowski patronował powstałym wówczas tajnym kółkom samokształcenia. W swoim mieszkaniu, początkowo przy ul. Lubelskiej /Żeromskiego 13- wg Kiedrzyńskiego/, a później przy ul. Reja pod dzisiejszym nr 4 tworzył poza wykładami swoje powieści, głównie dla młodzieży. Znaczna liczba powieści, a także kilka prac naukowych była publikowana w pismach warszawskich. Ważniejsze powieści, które wyszły spod pióra Przyborowskiego to: "Arianie", "Płowce", "Księżniczka z Winstenberga"^{Münsterbergu}, "Obleżenie Warszawy", "Król Krak i królowna Wanda", "Myszki króla Popiela", "Lelum Polelum", "Olszynka Grochowska", "Szwedzi w Warszawie", "Jak Prusacy uciekali z Warszawy", "Berezyna", "Upiory". Prace naukowe: "Historia dwóch lat" - o powstaniu styczniowym

Przygotowałem
"Tygodnik"

Redakcja

w czterech tomach, "Dzieje 1863 r.", "Przyczyny upadku Polski", "Dzieje Polski do roku 1772 " opracowanie dla młodzieży. Walery Przyborowski zm.w Warszawie w 1913 r.

Gustaw Olechowski również literat, uczęszczał do radomskiego gimnazjum, tutaj początkowo mieszkał i tworzył. Dzięki znajomości języków obcych pisał też po francusku i angielsku, zaznajamiając cudzoziemców z kulturą polską. W 1915 r. w Kopenhadze ukazały się jego 2 utwory : "Paidoyer pur Pologne "po francusku i "Poland and Prussia" po angielsku. Pisał dzieła treści wojskowej, podróźniczej, krytyki literackiej, utwory dramatyczne, nowele i powieści. Akcja jednej z powieści "Dzieje mężczyzn" jest oparta na autentycznym fakcie, jaki zaistniał w Radomiu- zwolnieniu z "wilczym hilet" maturzysty gimnazjum przez dyrektora ^{Smerodina nowa} Smerodina: powodem zwolnienia była zemsta osobista.

O Gustawie Olechowskim- nie docenianym przez rodaków poza notatką Lucjana Kiedrzyńskiego zamieszczoną w Tygodniku Świętokrzyskim "Za i przeciw" w r.1960 brak innych wiadomości.

Jest również wiele innych postaci , o których nie wiadomo nic poza tym, że w danym okresie wydano w Radomiu ich dzieła. Należą do nich: Jan Herniczek, którego obrazek dramatyczny "Za winy ojców" został wydany w 1903 r., S.Ciołek- autor poezji "Od Polaka do Krzyżaka". Z biegiem wojny europejskiej od sierpnia 1914 po 1919 r."- wyd.w 1919 r., Władysława Durakiewiczówna- autorka zbiorku poetyckiego "Wznies się orle"- r.1917., Wojciech Klimaszewski również poeta, zbiorek "Las- żywiciel ludzkiego ducha" ukazał się w 1929 r.

Znany etnograf, historyk regionu, nauczyciel w szkołach radomskich Jan Wiśniewski / 1876-1943/ pisał również poezje, wydane w Radomiu "Bitwa pod Stefankowem", "Dobrogojski", "Grzmot", "II śmierć Dionozego Czachowskiego", wolny przekład "Psalterza", "Bajki", "Bajki i rymy" i inne.

W czasie I wojny światowej przebywała w Radomiu Jadwiga Marcinowska / w Radomiu i Lublinie w latach 1914-1917/ jako przewodnicząca Ligi Kobiet. Marcinowska- literatka i publicystka żyła w latach 1872-1943. Pseudonimy i kryptonimy: J.M., Pereświt, J. Pereświt, Starża. W 1913 r. była jedną z założycielek Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego. W 1915 r. wraz z A. Strugiem redagowała w Lublinie dwutygodnik polityczno- społeczny "Sprawa Polska".

Twórczość literacka: /wybór/: "W Wielkim Tygodniu" opowiadania, "Noc świętojańska" baśń dramatyczna, "Światło" dramat, "Z głosów ładu i morza" wspomnienia z podróży na Wschód, "Za wolność ludu" obrazek dramatyczny z czasów powstania 1863 r., "Rok 1863" szkic.

do k

Nauczycielem szkół średnich i seminariów nauczycielskich w Warszawie, a następnie w Radomiu w latach 1923-1927 był Jan Waśniewski.¹ rozaik. Żył w latach 1896-1945. Zginął w obozie koncentracyjnym.

W 1898 r. ur. się w Radomiu w środowisku inteligenckim Stefan Kwaśniewski, felietonista, znany pod pseudonimem Quas. Współpracował z czasopismami warszawskimi, zajmował się także malarstwem i rzeźbą. W 1939 r. został wprowadzony przez Boya i St. Wąsylewskiego do Związku Literatów Polskich we Lwowie. Był autorem m.inn. humoreski "Sposób na żonę/1938 r./". Walczył w powstaniu warszawskim w zgrupowaniu "Sokół", zginął w 1944 r. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Wirtuti Militari. Jego felietony i humoreski były drukowane w czasopismach "Ekran" /1949 r./ i "Express Wieczorny" /1948-1949/.

Czesław Jan Hoppe /1901-1933/ był znanym na terenie Radomia czynnym działaczem społecznym, literatem i lekarzem. Zamieszczał pod pseudonimami w "Ziemi Radomskiej" liczne artykuły i migawki satyryczne, okraszone humorem i ciętym dowcipem.

Emil Garboniak uczestnik walk o niepodległość, były nauczyciel gimnazjalny, literat i publicysta żył w latach 1885-1932.

W 1905 r. był zesłany na długoletnią katorgę, po powrocie uczył najpierw w Płocku, potem w Radomiu. Był współredaktorem "Głosu", "Ziemi Radomskiej", "Opinii", "Współpracy" i innych pism. W ostatnim okresie życia był urzędnikiem PKP. W tym czasie wygłaszał na Uniwersytecie Powszechnym odczyty m.in. "Pojęcie literatury", "Twórczość Kochanowskiego". O jego twórczości literackiej brak szerszych wiadomości.

W latach 1933- 1934 "Ziemia Radomska" zamieszczała na swoich łamach liczne poezje Sylwii Borowskiej ^(nauki wille nie skłuse) oraz wiersze i nowele Idy Barączowej.

Również w tym okresie publikował swoje utwory w "Ziemi Radomskiej" poeta i pisarz Wiktor Przeclawski /m.in.romans w odcinkach "W łapach bezsensu" cz.1 i "Pusty dzwon" cz.2/. W r.1934 ukazał się drukiem jego poemat "Złe miasto". Przeclawski był związany z Kołem Przyjaciół Kultury, Sztuki i Literatury. Był bowiem sekretarzem Koła, które powstało 4 stycznia 1934 r. /wieczór inauguracyjny/. Artykuł o powstaniu Koła, zamieszczony w "Ziemi Radomskiej" ^{5/} podaje: "Placówka, którą zakładamy ma nas informować o tem, co się dzieje w dziedzinie ogólnej kultury, a specjalnie w dziedzinie sztuki i literatury, jakie prądy nurtują w nich, jakimi drogami kroczy myśl pionierów ducha, jednym słowem, ma nas utrzymywać na poziomie najnowszych zdobyczy intelektu. W tym celu mamy zamiar urządzać co tydzień wieczory naukowe, literackie, dyskusyjne, sprowadzać wybitnych przedstawicieli sztuki i literatury ze stolicy i innych miast, pobudzać miejscowych adeptów sztuki i literatury do własnego tworzywa, a wszystkich członków Koła do krytyki, do wypowiedania swych myśli w omawianych dziedzinach". ^{8/}

Zgodnie z programem, Koło zorganizowało szereg wieczorów z udziałem znanych literatów i naukowców, natomiast brak jest wiadomości na temat młodych adeptów. Prawdopodobnie ta dziedzina pracy nie przyniosła efektów. Wywiad z prezesem Adamem Bobkowskim

na temat działalności Koła został zamieszczony w "Głosach Sztubackich" ^{6/} pod znamienym tytułem: "A młodzieży? młodzieży na zebraniach nie ma". W tym okresie członkowie Koła w liczbie 100 rekrutowali się ze sfer lekarskich i sądowych.

Początkiem ożywienia życia literackiego na terenie Radomia było powstanie w sierpniu 1938 r. zespołu "Żagwie". Utworzyła go grupa poetów: Stanisław Skoneczny, Juliusz Jaśkiewicz, Andrzej Piwowarczyk i Tadeusz Żochowski.

Juliusz Jaśkiewicz - młody i utalentowany poeta, debiutował na łamach "Głosów Sztubackich" - czasopisma radomskich szkół średnich, jako uczeń kl. VIII, był inicjatorem powstania tego pisma oraz pierwszym przewodniczącym działu literacko-naukowego. W 1937 r. współpracował z redakcją czasopisma "Okolica Poetów", zamieszczał tam swoje poezje. W 1938 r. ukazał się drukiem jego tomik wierszy pt. "Zieleń soczystą". Jaśkiewicz ur. się w Radomiu, tu ukończył gimnazjum, zginął w okresie okupacji.

Andrzej Piwowarczyk ur. w 1919 r., uczeń radomskiego gimnazjum wydał w latach 1937 i 1938 - 2 poematy "Chwila wieczorna" i "Lato niebyłe" oraz tomik wierszy "Ziarna godzin"/1938/

Dziennikarzy, prozaik, reportażysta, tłumacz. W latach 1947-1951 był korespondentem pism polskich w Pradze, a w latach 1952-1955 członkiem redakcji "Nowej Kultury". W 1952 r. wydał reportaż "Podróż czechosłowacka". W 1955 r. ukazał się tom opowiadań o charakterze wspomnień z okresu okupacji: "Pamiętnik przyjaciół", później wydał kilka powieści sensacyjnych: cykl "Kapitan Gleb opowiada", "Drugi rzut", "Otwarte okno", "Anthropoid atakuje", jest współautorem "Jarmarku znaczków pocztowych".

Wspomniana już książka "Pamiętnik przyjaciół" zawiera następującą dedykację: "Książkę tę poświęcam pamięci przyjaciół, członków i sympatyków naszej grupy z Radomia, którzy zginęli w walce z faszyzmem: Edwarda Serafina, Bolka Drózdza, Beera

Katza, Staśka Małaczka, Jerzego Turka, Mariana Niewczasa, Binem Oracza, Jurka Wojdackiego, Kazika Górskiego, Lilki Szostak, Idy Finkelstein, Eugenii Reisbrot, Dzidka Jaśkiewicza". ^{10/}

Na łamach wspomnianych już "Głosów Sztubackich" w latach 1935-1938 znajduje się szereg nazwisk z wymienionych w dedykacji A. Piwowarczyka. Publikowali swoje wiersze: w 1937 r. jeden z członków "Żagwi" Tadeusz Żochowski-związany z Kielecczyną brał udział w Zjeździe Pisarzy Ziemi Kieleckiej w r. 1957, w 1935 r.- Lilka Szostak- jako uczennica kl.VII, i Binem Oracz- jako uczeń kl.VI ; Jerzy Wojdacki / w 1938 r. prócz własnych poezji, również przekład z franc. Baudelaire'a oraz artykuł "Dorobek poetycki" w latach 1935-1936".

Pamięci poety, Jerzego Wojdackiego, powieszono w dniu 13 października 1942 r. w Radomiu został poświęcony wiersz "Brzozy" Stanisława Skonecznego zamieszczony w tomiku "Z Kasu" wydanym w Radomiu w 1945 r.

Stanisław Skoneczny poeta, dziennikarz- członek grupy "Żagwie" ur. się 25.II.1910 r. w Radomiu, do szkół średnich uczęszczał w Żyrowicach pod Słonimem i w Radomiu. Od 1929 r. należał do Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej i KPP. W 1932 r. pełniąc funkcję członka egzekutywy Komitetu Okręgowego KPP w Radomiu został aresztowany i skazany na 4 lata więzienia. W 1945 r. pracował w Zarządzie Miejskim w Radomiu, w tym czasie rozpoczął działalność literacką i dziennikarską, redagując i wydając w 1935 r. pismo "Nurty".

W 1938 r. nowoutworzona grupa poetycka rozpoczęła wydawanie własnego czasopisma "Żagwie". Skoneczny był jego redaktorem. "Żagwie"- początkowo miesięcznik, później dwutygodnik ukazywały się do wybuchu wojny.

Od października 1939 r. do czerwca 1940 r. Skoneczny był redaktorem organu podziemnej organizacji wojskowej "Wolność" w Radomiu,

będąc jednocześnie członkiem sztabu Dowództwa Okręgu Wojskowego Kieleckiego. W 1940 r. uniknąwszy aresztowania przez gestapo za działalność komunistyczną, pełnił funkcję komendanta Okręgu Wojskowego Radomskiego. Jesienią ~~pa~~ 1942 r. po rozpadnięciu się O.W. ,związał~~ę~~ się z podziemnym ruchem ludowym /B.Ch./ W 1946 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie początkowo był kierownikiem domu kultury. W latach 1948-1951 był zastępcą redaktora naczelnego "Dziennika Literackiego" w Krakowie. W 1950 r. otrzymał nagrodę literacką Ziemi Krakowskiej, w 1951 r. był redaktorem działu poezji w "Życiu Literackim". Utwory Skonecznego, to przede wszystkim poezje: "Ine słowa"/1937/ "Ziemia była szeroka" /1938/, "Nie milknie pieśń"/1939/, "Z lasu" /1945-wydane w Radomiu/, "Wienni ziemi" /1947/, "Pleban z Chodla" /1950/, "Kostka Napierski"/1951/, "Jak gałąź /1955/, "Obraz świata" /1957/, "Ptak pod chmurą"/ 1959/, "Wizje" /1961/, "Uroki"/1962/, "Koło"/1963/, "Zaklecie" /1964/ oraz powieść oparta na motywach działalności komunistycznej w Radomiu w okresie międzywojennym pt. "P^od Wielkim Wozem" wydana w 1965 r.

W Radomiu urodzili się, bądź kończyli szkoły znani dziś pisarze: Zofia Dróżdż-Satanowska, -powieściopisarka ur. w 1910 r. w Kowali k/Radomia, w latach 1924-1929 uczęszczała do seminarium nauczycielskiego w Radomiu, współdziałała z młodzieżowym środowiskiem komunistycznym. Ukończyła Wydział Pedagogiczny W olnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Z zawodu jest nauczycielką; w okresie okupacji działała w partyzantce. Wydała: "Zakochani w Pomorzu", "Niewydeptane ścieżki"/ze wspomnień partyzanckich/, "Opowieść wierzbowa", "Pod wiatr".

Jerzy Bohdan Rychliński ur. 1892 r. w Warszawie, pseudonim R. Sternica, w 1912 r. ukończył gimnazjum w Radomiu. Znany pisarz marynista, tłumacz literatury angielskiej, amerykańskiej i rosyjskiej. W 1958 r. otrzymał nagrodę marynistyczną im. Żeruzkiego.

Jest autorem m.in. "Czarna Feluka", "Kulawy Bosman", "Szlak rybiej kości", "Galeon kapitana Mory", "Fama kapitana Mory".

Elżbieta Gałęcka-Jackiewiczowa ur. w 1902 r. publicystka: prozaik, z zawodu nauczycielka. Jej powieść "Pokolenie Teresy" mówi o Radomiu i tajnym nauczaniu w okresie okupacji. Inne utwory to: "Wczorajsza młodość", "Dziewczęta szukają drogi", "Tancerze" oraz szereg broszur i książek na tematy pedagogiczne.

Zofia Romanowiczowa ur. ^{18.X} 1922 r. w Radomiu, w czasie okupacji brała udział w ruchu konspiracyjnym; w 1941 r. aresztowana była przez gestapo i osadzona w więzieniu w Słarżysku, potem w Kielcach i Pińczowie. Od 1946 r. osiedliła się we Francji.

Z Radomia pochodził Władysław Zambrzycki ur. 14.XI 1891 w Radomiu zm. 28.IV.1962 r. w Warszawie. ~~W Radomiu~~ Dziennikarz i znany literat. W Radomiu uczęszczał do średniej szkoły handlowej, po strajku szkolnym wyjechał do Belgii, gdzie w 1909 r. uzyskał maturę. W 1908 r. drukował pierwsze utwory literackie w czasopiśmie studenckim "Estudentina". Ukończył studia w ^{École Supérieure} des Textiles w Verviers. W czasie I wojny światowej służył w wojsku polskim. Od ~~192~~ 1930 r. współpracował z czasopismem warszawskimi. Po wojnie redagował w "Expressie Wieczornym" rubrykę "Kto chce niech czyta". Jest autorem kilka powieści m.inn. "Kwatera bożych pomyślników", "Na sza Pani Radosna", "Kaskada Franchimont". *Franchimont*

W okresie okupacji przybywał w Radomiu przez pewien czas Wacław Mrozowski - poeta, autor wydanego zbioru poezji "Akwarium" /1960/ oraz "Antologii lubelskich poetów dwudziestolecia międzywojennego" /1965/.

W latach 1945-1950 mieszkał w Radomiu poeta i literat Jan Bolesław Ożóg, który był wykładowcą języka polskiego w szkołach średnich między innymi przez 5 lat w Liceum im. Jana Kochanowskiego.

Ożóg ur. się w 1913 r. we wsi Nieładówka pod Kolbuszową. Ukończył filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie studiów zaczął pisać poezję. Od 1935 r. był stałym współpracownikiem czasopisma "Okolica Poetów". Pierwsze swoje utwory publikował również w czasopiśmie "Tęcza". W okresie międzywojennym wydał zbiory: "Wyjazd wnuka"/1937/, "Arkusze poetycki"/1938/, "Ogień i makolągwa"/1939/. Gdy ukończył studia wybuchła wojna. Ożóg prowadził tajne nauczanie w powiecie kolbuszowskim. Walczył w oddziałach AK.

W okresie radomskim/1948 r / uzyskał jedną z nagród w konkursie Polskiego Radia na nowelę-nagrodzony utwór nosił tytuł "Ząb Mamuta". W tym czasie wydał również tomiki poezji "Kraj"/1945/, "Jej Wielki Wóz" /1947/.

Wprawdzie pobyt Ożoga w Rademiu nie był długotrwały, ale nabrał specjalnego znaczenia, gdyż poeta stanął tu na progu swej działalności jako literat Polski Ludowej.

Od 1951 r. Ożóg przebywa w Krakowie, gdzie zajmuje się twórczością poetycką i publicystyczną.

Czasopismo "Ziemia Kielecka" w latach 1956-1958 zamieszczało liczne wiersze poety. Ożóg jest laureatem Nagrody Literackiej Woj. Rzeszowskiego oraz Nagrody Państwowej II stopnia w r. 1968. Utwory jego są zamieszczane w wielu zagranicznych pismach literackich: włoskich, radzieckich, ukraińskich, albańskich i czeskich, poezje jego były zamieszczane w zagranicznych antologiach poezji polskiej: czeskiej /1947/ i rumuńskiej/1956/.

Utwory poetyckie: "Światła planów"/1953/, "Do Łądu Dobrej Nadziei"/1956/, "Wiersze wybrane"/1957/, "Zielony wiatr" /1958/, "Pani młoda"/1959/, "Gdzie powój woła"/1962/, "W dzień gdy noc" /1963/, "Dzikie jabłko"/1964/, "Poezje wybrane" i "Ucieczka"/1965/, "Jemioła"/1966/, "Spokój"/1967/, "Mury" i "Kalecstwa"/1968/.

Powieści: "Scigani"/1956/, "Kula"/1958/, "Bracia"/1969/

Opowiadania: "Chustka"/1959/, "Odstępca"/1962/, "Popiół mirtowy"
/1963/, "Kiedy ptaki pdleciały"/1969/.

Oóóg jest rþwnie autorem wierszy satyrycznych "Anegdoty wiejskie"
/1954/, opracowa krytycznych "aciej Szarek" Wiersze i proza/1956/,
pracy etnograficznej "Muzea wiejskie"/1946/.

Sam literat tak ocenia swój dorobek: "Cenię zarówno swoją
poezję, jak i prózę. Uważam, że w ostatnich latach rozwinąłem się
jako liryk. Rzuciłem się na eksploatację wslnych przeżyć i wsln-
nego dramatu i mam dobre osiągnięcia. Wydaje mi się, że proza moja,
lawirujca ku tematyce psychologicznej, przedstawia także pewną
wartość". 7/ (*Wsp. w. uwaga*) *Woronowicz M.*

W kwietniu 1945 r. odbył się w Radomiu wieczór autorski *uol*
mdoych poetów Radomia, "agwiarzy", tych, co pozostali przy *RyTN*
yciu. "Chwilę wspomnienia poświęcono zamordowanym przez Niemców-
Wojdackiemu i Szostakwnie. W tym pierwszym wieczorze udział *1960*
wzięli: Paluszyński, Skoneczny, Jaśkiewicz, Andrzej Teodorowicz-
Nwicki, Machnikowski i Gałek. To pierwsze po okupacji zetknięcie
się poetów z publicznością radomską, która serdecznie i z dużym
zainteresowaniem przyjęła ich utwory, stanie się napewno dla nich
bodźcem dla dalszej wytezonej pracy". *41/*

W latach 1944-1958 przebywał w Radomiu Jerzy Jędrzejewicz-
znany tłumacz literatury rosyjskiej i radzieckiej, a także
publicysta. Ur. się w 1902 r. w Bawarii k. Końskich, ukończył
studia na wydziale prawa i wydziale filozofii Uniwersytetu Warszaw-
kiego.

W latach 1944-1948 w Radomiu tumaczy utwory "Dalekie lata"
Daustowkiego oraz "W okopach Stalingradu" Niekrasowa. Oba te przekł-
dy w 1949 r. uzyskały I nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie za naj-
lepsze tłumaczenia prozy rosyjskiej i radzieckiej w latach 1944-48.

W 1947 r. debiutował jako publicysta na łamach "Nowin Literackich". Od dnia 15 września 1948 r. do 1 grudnia 1954 r. Jędrzejewicz był kierownikiem literackim sceny radomskiej teatru im. St. Żeromskiego. W 1949 r. dokonał przekładu klasycznego dramatu rosyjskiego "Burza" Ostrowskiego, w tym samym roku sztuka została wystawiona w teatrze radomskim. Przekład ten otrzymał najwyższą nagrodę /II, bo I nie przyznano/ w Ogólnokrajowym Festiwalu Sztuk Rosyjskich i Radzieckich.

W 1952 r. została wystawiona w teatrze komedia włoska "Gbury" Goldeniego w tłumaczeniu Jędrzejewicza. Za ten przekład, jak i za całokształt działalności literackiej Prezydium WRN w Kielcach przyznało Jędrzejewiczowi w 1957 r. nagrodę województwa kieleckiego.

W latach 1959-60 był członkiem kolegium redakcyjnego miesięcznika "Ziemia Kielecka". W 1961 r. ukazała się monografia "Radom. Szkice z dziejów miasta" pod redakcją J. Jędrzejewicza.

Obecnie Jędrzejewicz przebywa w Warszawie. Jest on również autorem książki o Tarasie Szewczenko. - "Noce ukraińskie" albo "Rodowód geniusza". Jest znany jako tłumacz pisarzy rosyjskich, radzieckich, włoskich i niemieckich.

Andrzej Wasilewski ur. się w 1927 r. w Radomiu. Ukończył filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Debiutował w 1948 r. na łamach miesięcznika "Twórczość" jako krytyk literacki. Był redaktorem czasopism kulturalnych "Nowa Kultura" /1950-1951/ i "Ojczyzna" /1959-1961/. W latach 1961-1963 był attaché kulturalnym ambasady PRL w Rzymie.

Obecnie jest członkiem redakcji czasopisma "Kultura". Jest autorem książki "500 zagadek literackich" /1960, 1962/.

W okresie okupacji i w pierwszych latach po wyzwoleniu przebywał w Radomiu Tadeusz Zimecki, dziennikarz, autor licznych reportaży.

Te lata były dla Zimeckiego szczególnie ważne, bo tu debiutował na łamach "Życia Radomskiego"/7.I.1947 r./ po czym otrzymał funkcję reportera. Pod kierunkiem J. Szymkowicza-Gombrowicza^{9/} zdobył samodzielność w pracy dziennikarskiej i podjął pracę w kieleckim Oddziale Polskiej Agencji Prasowej. Następnie praca w Redakcji Publicystyki Krajowej Polskiego Radia, a potem w redakcjach audycji "Na Warszawskiej fali", "Muzyka i Aktualności" i ostatecznie w Redakcji Społecznej.

W 1961 r. otrzymał nagrodę dziennikarską im. J. Bruna oraz 10 innych nagród na ogólnopolskich konkursach. Jest autorem wydanych reportaży: "Aleją Dobrej Nadziei", "Niemaszchleba", "Ptaki okaleczone" oraz opowiadań "Demostenes 43" nawiązujących do okresu radomskiego.

2 kwietnia 1948 r. w redakcji Życia "Radomskiego" odbyło się przedwstępne zebranie organizującego się Radomskiego Klubu Literacko-Artystycznego. W skład wybranego zarządu weszli przedstawiciele wszystkich gałęzi sztuki, funkcję prezesa pełnił red. Tadeusz Dutkowski^{10/}, wiceprezesa Jerzy Szymkowicz-Gombrowicz.

Klub organizował stałe imprezy literackie pod nazwą "Piątek o piątej"; oprócz spotkań z pisarzami przyjezdnymi, odczytów itp. organizowane były wieczory literackie, na których czytali swoje utwory: Jan Belesław Ożóg, Jerzy Szymkowicz-Gombrowicz, Jerzy Jędrzejewicz, Roman Loth, Marian Pietraś, Wacław Rousseau, Ireneusz Szukalski, Aleksander Czaplicki.

Roman Loth reprezentował wówczas młodzież radomską, stawiając pierwsze kroki w działalności literackiej pod opieką znanych już literatów Ożoga, Szymkowicza-Gombrowicza.

Aleksander Czaplicki znany adwokat radomski zamieszczał swoje poezje na łamach "Gazety Radomskiej" już w 1937 r.

Również w tym okresie napisał komedię "Bajka", która była grana z powodzeniem w "Małym Teatrze" w Warszawie i wileńskiej "Reducie" Osterwy. W 1948 r. napisał komedię "Balkon", która spotkała się z pochlebnią oceną kierownictwa teatru radomskiego, utwór ten został wydany przez instytut "Wiedza" 11/
Czaplicki jest również autorem słów do piosenki o Radomiu pt. "Miasto piękniejsze od róz".

głównie!!

Jerzy Gombrowicz ur. się w 1895 r. w Małoszycach w woj. kieleckim. Dla odróżnienia od młodszego brata Witolda autora "Ferdynand" podpisuje swoje utwory ~~przynajmniej~~ pełnym nazwiskiem rodzimym, nie używanym w życiu prywatnym: Szymkiewicz-Gombrowicz. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie, studiował prawo na Uniwersytecie w Warszawie w latach 1917-22. Od roku 1924 do wybuchu wojny 1939 r. mieszkał w Wsoli pow. radomskiego. W tym okresie publikował szereg nowel w "Kurierze Warszawskim", "Wiadomościach Literackich". W latach 1939-1946 przebywał w Bukareszcie, gdzie rozwijał żywą działalność literacką i publicystyczną. Jego eseje, nowele i felietony ukazywały się w największym tygodniku rumuńskim "Curentul Familial",; Od 1946 r. zamieszkuje na stałe w Radomiu. Od powstania "Życia Radomskiego" współpracuje z tym pismem, ogłaszając szereg artykułów i felietonów, jest stałym recenzentem sceny teatru im. Żeromskiego, publikuje wiele artykułów w "Słowie Ludu", "Słowie Tygodnia", "Magazynie". Prowadzi działalność odczytową, jego audycje i gawędy literackie nadają rozgłośnie Polskiego Radia w Warszawie i w Kielcach. W latach pięćdziesiątych Teatr im. Żeromskiego wystawił trzy jego jednoaktówki. W r. 1963 napisał trzyaktową sztukę "Agnosim", zatwierdzona do wystawienia przez Zespół do Spraw Teatru Min. Kult. i Sztuki.

Od powstania Klubu Literacko-Artystycznego/1948/ do r. 1962 pełnił funkcję wiceprezesa, potem prezesa po przekształceniu

tej placówki na Klub Literacki Z.L.P./koniec 1963 r./

Jan Gauze ur. się 27.I.1895 r. w Radomiu, gdzie przebywał do 15-go roku życia. W poszukiwaniu "wielkiej przygody" uciekł z domu i szkoły do Ameryki Południowej. W 1920 r. powrócił do Radomia, początkowo pociągała go plastyka i malarstwo.

W latach 1925-1927 zamieszczał drobne opowiadania w "Ilustrowanym Kurierze Warszawskim" oraz wiersze w "Słowie Radomskim". Do 1939 r. był urzędnikiem Dyrekcji Kolei PKP w Radomiu. W czasie okupacji, spędzonej w Radomiu rozpoczął zbieranie materiałów z okresu wędrówek brazylijskich. Tej tematyce zostały poświęcone dwie powieści: "Na przełaj przez dżungle" /1959/ i "Brazylia mierzona krokami" /1961/, wydane z ilustracjami autora. Szereg artykułów i opowiadań ukazało się w czasopiśmie "Dokoła Świata" i "Poznaj Świat". W latach 1963-1965 był prezesem Klubu Literackiego, od 1960 r. prezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Za swoją szeroką działalność otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, odznakę Zasłużony Działacz Kultury i Zasłużony dla Kielecczyny. Obecnie pracuje nad historią ruchów proletariackich w Radomiu; książka jest oparta na dokumentacji archiwalnej i relacjach osób żyjących oraz wspomnieniach. Trzytomowy cykl "Burze nad Radomiem" ^{12/} obejmuje lata 1900-1908, okres międzywojenny i okupację. Pierwszy tom o objętości 400 stron został oddany do recenzji w wydawnictwie "Książka i Wiedza".

Od 1966 r. stałym mieszkańcem Radomia jest członek Związku Literatów Polskich - Stanisław Mioduszewski. Pisarz, podróżnik, na własnoręcznie skonstruowanym jachcie "Migdał" odbył podróż do Nigerii. Rezultatem jego licznych wypraw są książki: "Sto stopni długości wschodniej" /1962/- o Indii, "Jachtem przez dżungle Nigerii" /1964/, "Pod flagą kupców ryzykantów" /1969/. Ostatnio odbył podróż do Afryki Zachodniej w związku z zamówionym przez

wydawnictwo "Książka i Wiedza" reportażem politycznym "Wojenne tam-tamy Biafry". Reportaż z Biafry został zamieszczony w pierwszym numerze czasopisma "Perspektywy". 1964v.

Mieduszeński pracuje obecnie nad powieścią, której akcja toczy się częściowo na Kielecczyźnie oraz nad reportażem o Płocku dla wydawnictwa "Iskry".

W 1964 r. ukazały się wspomnienia wojenne kapitana żeglugi wielkiej Walentego Zygmunta Milenuszki. Powieść nosi tytuł "Wybierać kotwicę". Autor, radomianin, ukończył gimnazjum w Radomiu. Tematem pierwszego rozdziału są wspomnienia z tego okresu.

Także z Radomia pochodzi Juliusz Grodziński dziennikarz warszawski, który jest autorem reportażu z pracy Milicji Obywatelskiej pt. "Numer służbowy 1895"/1967/.

oraz "Lektura w Europe Hotel" (1970v.)
Brak materiałów/mimo licznych poszukiwań/ nie pozwolił na wyczerpujące opracowanie życia literackiego w Radomiu. Prawdopodobnie są jeszcze literaci, którzy wyszli z Radomia lub tu przez jakiś czas działali np. znani tylko z nazwiska Marian Ośmiałowski czy rozślawiony grafoman Seter Rozmiar Rozbicki.

Podjęcie szerszych badań pozwoli zapewne na wykazanie, że życia literackie w Radomiu jest raczej zagadnieniem nieznany, a nie zgodnie z przyjętą opinią, nie istniejącym.

*Na tabliczce walczyli jemu wspomnieni
o dwóch ^{brigitka} ~~prywatnie~~ ~~wspomnieni~~ ~~prywatnie~~
jemu ~~lektura~~ ~~relektura~~: dr Stefania Peranowska
"Gdy wsił do Marydane wrocajs"
jemu dr Zacharna Pawlaka. ^{"Przyjsch"} ~~Dotyczy one~~
Sę to deliktów ~~wspomnieni~~*

Przypisy

1. Kryniewski J.: Dwie literatury polskie. Od początków do czasu najnowszych. W-wa 1969 s. 163
2. Tygodnik Radomski 1934 nr 17 s. 28
3. op. cit.
4. ~~Polski Słownik Biograficzny t.1 Kraków 1935 s.173~~
5. ~~Gazeta Radomska" 1899 nr 104~~
6. ~~wg Lucjana Kiedrzyńskiego ucznia w 1898 r. artykuł zamieszczony w "Tygodniku Świętokrzyskim" Za i przeciw r.1960~~
7. ~~Ziemia Radomska 1934 nr 41~~
8. Głosy Sztubackie 1935 nr 3 s.8-9
9. ~~Woroniecki M.: Biografia Jana Bolesława Ożoga./praca na konkurs Radomskiego Towarzystwa Naukowego -1966 r./~~
10. ~~Głos Ziemi Radomskiej 1945 nr 60~~
11. ~~Radio i Telewizja 1963 nr 18 s. 2~~
12. pierwszy po wojnie redaktor "Życia Radomskiego" zmarł 11 lipca 1959 r.
13. Życie Radomskie" 1948 nr 294
14. tytuł roboczy
15. ~~W-wa~~
16. Stodkówna E. "Dwa Salusi" yplanin. FS. Dued. s. 87
17. Stodkówna E. Dwa Salusi yplanin s. 91
18. Ciwikowski Jerzy: Walecy Pyberowski 1845-1913 Obran lit. polski XIX i XXV. Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu. Tcz. w-wa 1969 s. 508
19. Ciwikowski W. "Laurin" Adels-Braun. Dzia i dawa. w-wa 1969 s.23/

⑧ Ziemia Rodeuska 1934 nr 11

~~40~~ ⑩ Piwowarczyk A.: Pamiętnik przyjaciół
W-wa 1955 s. 5

⑪ Głos Ziemi Rodeuskiej 1945 nr 60

⑫

B i b l i o g r a f i a

- Bienkowski W. "Kartki z historii Kulis-Kraju" Bydgoszcz "Oświecenie" listopad 1965 s. 23*
1. Bartelski L.M.: Polscy pisarze współcześni W-wa 1965
 2. Bibliografia Literatury Polskiej. Nowy Korbut. W-wa 1963, 1966, 1967, 1964, 1968- t, 1, 2, 5, 7, 12
 3. Dziennik Powszechny 1945 nr 178, 191, 196
 4. op.cit. 1946 nr 42, 328, 331, 338
 5. Gazeta Radomska 1886 nr 53, 54, 55, 94
 6. op.cit. 1888 nr 1, 9
 7. op.cit. 1894 nr 15, 16, 17, 20, 24, 41, 67, 68, 69, 71, 74
 8. op.cit. 1937 nr 9
 9. Głos Ziemi Radomskiej 1945 nr 55, 56, 60, 178
 10. Głosy Sztubackie 1935 nr 1, 2, 3, 4
 11. Informacje własne zebrane drogą wywiadów
 12. Kalendarz Radomski na rok przestępny 1916. Radom 1915 s. 141
 13. Kalendarz Ziemi Radomskiej na r. 1913. Radom 1912 s. 54
 14. Korbut G.: Literatura polska t. 1-4 W-wa 1929-1931
 15. Kronika Radomska 1918 nr 2
 16. Ku słońcu 1927 nr 1, 2, 3 *Ilustracje J. Dąbca. Odczyt o literaturze polskiej. Od ~~przebiegu~~ reakcji obywateli wojnowych U-wa 1961 s. 675*
 17. op.cit. 1928 nr 6, 9
 18. Milenuszkin W.Z.: Wybierać kotwicę W-wa 1964 s. 232
 19. Nowe książki 1969 nr 19 s. 1289-1290
 20. Polski Słownik Biograficzny Kraków 1935 t. 1 s. 173
 21. op.cit. 1937 t. 3 s. 119
 22. Promień 1929 nr 5-6, 10
 23. Radio i Telewizja 1963 nr 18 s. 2
 24. Skrodzki E./Wielisław/: Wieczory piątkowe W-wa 1962 s. 385
 25. Skoneczny St.: Z lasu. Wiersze partyzanckie Radom 1945
 26. Słowo Ludu 1949 nr 2, 26 *Stodkowska G. "Odczyt o wydawnictwie Francine Salviat Duo Chępcy 1820-1871 W-wa 1970 s. 270 skądś uwaga grafiami.*
 27. op.cit. 1951 nr 21, 120, 134, 153, 181, 252
 28. op.cit. 1965 nr 237, 337

- 29.op.cit.1966 nr 4,33,327
- 30.op.cit.1968 nr 341,345
- 31.op.cit.1969 nr49,232,514
- 32.Słowo Tygodnia 1953 nr 3
- 33.Słownik współczesnych pisarzy polskich t.1-4 W-wa 1963-1966
- 34.Stolica 1962 nr 19 s.17
- 35.Tomczyk D.:Działalność teatralna,literacka i oświatowa Karola Hoffmana w Radomiu w latach 1888-1894/praca magisterska/
- 36.Tomczyk D.:Zasłużeni ludzie Radomia. Radom 1967 Wyd.2 s.29
- 37.Twórczość 1965 nr 7
- 38.Tygodnik Ilustrowany 1871 nr 196 s.157-158
- 39.op.cit.nr 197 s.177-178
- 40.Tygodnik Kulturalny 1964 nr 28 s.5
- 41.op.cit. nr 48 ~~nr 52~~ s.5
- 42.op.cit. 1965 nr 40 s.9
- 43.Tygodnik Radomski 1934 nr 1,2,3,6,7,8,9,10,11,17
- 44.Ziemia Kielecka Weronicki M.:Biografia Jana Bolesława Ozoga/praca na konkurs Radomskiego Towarzystwa Naukowego-1966 r./
- 45.Ziemia Kielecka 1956 XI s.7
- 46.op.cit.XII s.14
- 47.op.cit.1957 nr 7/10
- 48.Ziemia Radomska 1931 nr 112,292
- 49.op.cit. 1932 nr 3,46,81,82,83,65,100,211,228,274,295
- 50.op.cit.1933 nr 38,41,43,47,62,65,66,77,117,125,128,131,137,143,146,
165,176,177,195,200,243,251,254,257,275,293
- 51.op.cit.1934 nr 5,10,11,12,17,29,32,39,44,49,56,78,80,97,125,130,
136,208,278
- 52.Znicz 1915 nr 1
- 53.Żagwie 1938 nr 1
- 54.Życie Radomskiej 1935 nr 45
- 55.op.cit.1936 nr 14

56.op.cit.1947 nr 105,183,1 84,192

57.op.cit.1948 nr 67,92,137,147,187,249,273,294,311,314,315,317,
324,331,347

58.op.cit.1949 nr 40,41,62,150,338

59.op.cit.1958 nr 122

60.op.cit.1959 nr 89,91

61.op.cit.1962 nr 18

62.op.cit.1968 nr 293,299

63.op.cit.1969 nr 229

~~Grzegorz J. Walenty Pykarski 1845-1913~~

64. ~~64~~ Obran literatury polskiej XIX i XX wieku.
Literatura polska w okresie
realizmu i naturalizmu T.3
W-wa 1969 s. 790 ~~508~~ 790

65. Roczn. dzieje z dziejów wiasty
W-wa 1961 s. 120

66. Tytuł Literacki 1970 nr 33 s. 12-13

Sylwetki do tematu "Ruch literacki" w Radomiu

w latach 1815-1968

-
- ✓ 1. Franciszek Ksawery Dmochowski 1762
 - ✓ 2. Franciszek Salezy Dmochowski 1830-1856 dwórca w Radomiu
 - ✓ 3. Ludwik Osiński
 - ✓ 4. Franciszek Królikowski 1814-1816
 - ✓ 5. Szymon Zajączkowski 1849
 - ✓ 6. Bogumił Aspis 1842-1898
 - ✓ 7. Czesław Sławomir Stecki 1858-1886
 - ✓ 8. Władysław Bukowiński 1871-1927
 - ✓ 9. Eugeniusz Skrodzki "Wielisław" 1896
 - ✓ 10. Karol Hoffman 1888-1894
 - ✓ 11. Stanisław Sulima Przyborowski 1889
 - ✓ 12. Józef Waśniewski 1894
 - ✓ 13. Walery Przyborowski 1845-
 - ✓ 14. Gustaw Olechowski 1915
 - ✓ 15. Jan Herniczek 1903
 - ✓ 16. S. Ciołek 1919
 - ✓ 17. Władysława Durakiewiczówna 1917
 - ✓ 18. Wojciech Klimaszewski 1929
 - ✓ 19. Jan Waśniewski 1876-1943
 - ✓ 20. Czesław Jan Hoppe 1901-1933
 - ✓ 21. Emil Garboniak 1885-1932
 - ✓ 22. Sylwia Borowska 1933-1934
 - ✓ 23. Ida Barączowa "
 - ✓ 24. Wiktor Przeclawski "
 - ✓ 25. Stanisław Skoneczny
 - ✓ 26. Juliusz Jaśkiewicz
 - ✓ 27. Andrzej Piwowarczyk
 - ✓ 28. Tadeusz Żochowski
 - ✓ 29. Lilka Szostak
 - ✓ 30. Binem Oracz

- ✓ 31. Jerzy Wojdacki
- ✓ 32. Zofia Drózdź-Satanowska 1910
- ✓ 33. Jerzy Bohdan Rychliński 1872
- ✓ 34. Elżbieta Gałęcka-Jackiewiczowa 1902
- ✓ 35. Zofia Romanowiczowa
- ✓ 36. Władysław Zambrzycki 1877
- ✓ 37. Wacław Mrozowski
- ✓ 38. Jan Bolesław Ożóg 1913
- ✓ 39. Jerzy Jędrzejewicz 1902
- ✓ 40. Jerzy Szymkowicz-Gombrowicz 1895
- ✓ 41. Roman Loth
- 42. Marian Pietraś
- 43. Wacław Rousseau
- 44. Ireneusz Szukalski
- ✓ 45. Aleksander Czaplicki
- ✓ 46. Jan Gauze 1895
- ✓ 47. Słanislaw Mioduszeński
- ✓ 48. Walenty Zygmunt Milenuszkin
- ✓ 49. ~~Jan~~ Stefan Kwaśniewski
- ✓ 50. Jadwiga Marcinowska
- 51. Soter Rozmiar Rozbicki
- 52. ~~Andrzej Wasiewicz~~
- ~~53. Jadwiga Marcinowska~~
- 53. Jan Wasiewicz
- ~~54. Stefan Kwaśniewski~~
- ~~56. Andrzej W~~
- 54. Tadeusz Zieliński
- 55. Julian Gochiniński